

”Won’t somebody please think of the children?”

En diskursanalys av barns roll som medborgare och politiskt
subjekt

Moa Olin
Runa Aarset

Abstract

Syftet med denna uppsats är att studera hur barnet skapas som politiskt subjekt och medborgare. Vår teoretiska utgångspunkt grundar i texter om barn, barndomen och barnets roll i samhället ur ett historiskt perspektiv. Barnets roll som medborgare och politisk aktör är central i vår uppsats. För att undersöka detta väljer vi att titta på debatten om rösträttsåldern. Som empiriskt underlag för vår studie har vi valt ut fyra texter som vi analyserar diskursivt. Metodologiskt utgår vi ifrån ett foucauldianskt perspektiv.

Resultatet av vår analys stödjer teorin att barnet som begrepp skapas diskursivt i en specifik historisk kontext. Vi urskiljer två centrala element i skapandet av barnet som politiskt subjekt och medborgare. Det första innebär att det diskursiva regelsystem som idag styr vårt sätt att se på barnet inte tillåter barnet rollen som självständigt politiskt subjekt. Det andra elementet är att barnet som politisk aktör rekonstrueras diskursivt.

Nyckelord: barn, medborgare, politiskt subjekt, Foucault, Barnkonventionen, rösträtt

Antal ord: 8981

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och problemformulering.....	1
2 Teori	3
2.1 Människan som medborgare.....	3
2.2 Barndomen – från icke-existerande till formaliserad	3
2.3 Det nutida barnet.....	5
2.4 Teoretisk kärna	6
3 Metod	8
3.1 Metodologisk grund.....	8
3.2 Urval av analysmaterial	10
4 Analys	11
4.1 <i>Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter</i>	11
4.2 ”Expansion of democracy by lowering the voting age to 16”	13
4.3 ”Ge även våra barn rätt att rösta i de allmänna valen!”	16
4.4 ”Sänkt rösträttsålder utvidgar demokratin – inte ombudsöstning”	18
5 Slutdiskussion	20
6 Referenser	22

1 Inledning

“Won’t somebody please think of the children?” skriker en förtvivlad Helen Lovejoy när något hemskt händer i Springfield, i den tecknade TV-serien *The Simpsons* (Children, 2008). Lovejoy proklamerar behovet av att skydda barnen i olika situationer. Att citera barns intressen kan användas som ett retoriskt grepp som vi hittar i många kontexter. Men varför är barns intressen så speciella? Varför är det just barnet som ska uppmärksammas? Vad är skillnaden mellan barn och vuxna? Det finns många intressanta spänningar att studera. Att barnet behöver skyddas från vuxenvärlden tas ofta för givet, trots detta känner vi en frånvaro av barnen i den verkliga politiska debatten och politisk teoretisk forskning. Statsvetenskaplig forskning på temat ungdomar och politik bedrivs i mycket liten utsträckning (Oscarsson, 1998, s. 13). Vi finner synen på barnen och hur det talas om barnen i politiken och på så vis hur de skapas som politiskt subjekt intressant.

1.1 Syfte och problemformulering

Begreppen barn och barndom och synen på dem har haft olika innebörd och betydelse. På medeltiden var barndomen bara en kort period i ens liv där barn endast var mindre än vuxna rent kroppsligt (Ariès, 1973, s. 11). Idag har barndomen förlängts och formaliserats. Detta speglas i *Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter*, vidare refererad till som Barnkonventionen, där barn definieras som alla människor under 18 år (Barnkonventionen, 1989, artikel 1).

Det är denna utveckling vi vill undersöka genom en teoretisk redogörelse av barndomen som begrepp för att förstå barnets roll som politiskt subjekt. Här är det viktigt att hålla fokus på de politiska aspekterna och tolkningarna vid denna utveckling. Barnets roll som medborgare och dess politiska röst är centralt i vår uppsats. Vilken bild skapas av barnet och barndomen? Vilken roll spelar omgivningen i skapandet av barnet som medborgare och politiskt aktör? Dessa frågor finner vi intressanta. Vi väljer därför att utgå ifrån teoretiska texter kring barnet, barndomen som fenomen och barnets roll i historien. Med hjälp av denna teoretiska grund vill vi studera hur man talar kring barnet i den politiska debatten, det vill säga hur barnet formas och vilken roll det tar som politiskt subjekt och medborgare. Vi formulerar därför frågan;

Hur skapas barnet som medborgare och politiskt subjekt?

För att undersöka detta väljer vi att titta på debatten kring rösträttsåldern. På vägen mot att bli en fullvärdig demokratisk medborgare är den första röstningserfarenheten för ungdomar förmodligen det viktigaste steget (Oscarsson, 1988, s. 13). Rösträttsåldern är i majoriteten av världens demokratiska länder 18 år. Denna ålder sammanfaller med den ålder som i barnkonventionen utgör skiljelinjen mellan barn och vuxen. Därmed bildar rösträttsåldern en skiljelinje mellan barn och vuxna på den politiska arenan och deras skilda politiska rättigheter som medborgare. Frågan om rösträttsåldern kan därför illustrera hur barnet skapas i den politiska debatten. I vår analys kommer vi fokusera på barnet som subjekt och medborgare; dess rättigheter och skyldigheter. Vidare vill vi studera barnets omgivning, där barnet är ett objekt mot vilket dess omgivning har skyldigheter och rättigheter. Slutligen önskar vi syntetisera till en helhetlig diskussion för att söka finna vilka implikationer dessa idéer av barnet kan få.

I vår teoridel väljer vi att utgå från T. H. Marshalls definition av medborgarskapet. Utifrån denna definition önskar vi göra en historisk teoretisk översikt där vår huvudsakliga utgångspunkt är Philippe Ariès verk *Barndomens historia*. Denna bok är central i teorier om barn och ger en historisk bild av barnet, hur dess roll har formats, och huruvida barndomen som fenomen är en ny företeelse i Västeuropa (Aronsson, 1984, s. 9). I koppling till Ariès har vi läst Kristina Engwall och Ingrid Söderlinds kapitel "Barn och demokrati i ett historiskt perspektiv" i antologin *Rösträtten 80 år*.

I vår analys studerar vi synen på barnet som politiskt subjekt utifrån vår teoretiska bakgrund. Vi har valt ut ett empiriskt material som analyseras diskursivt. Metodologiskt utgår vi ifrån ett foucauldianskt perspektiv. Det vill säga att barnet som begrepp och dess roll som politiskt subjekt konstrueras och förändras genom historien. Varje samhälle har under sin tid sina egna sanningar som formas i förhållande till sociala och institutionella förändringar, vilket återspeglas i vår teoretiska bakgrund (Patton, 2009, s. 281). Detta vetenskapsteoretiska antagande utgör en grund i vårt arbete. Det centrala i vårt analysarbete är att ifrågasätta och problematisera gränsen mellan vuxen och barn. Följande citat illustrerar vår ambition: "Diskursanalysens syfte är nämligen att kartlägga de processer där vi kämpar om hur tecknens betydelse ska fastställas och där vissa betydelsefixeringar blir så konventionaliserade att vi uppfattar dem som naturliga" (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 32).

2 Teori

I vår teoridel introducerar vi först människan som medborgare enligt T. H. Marshalls medborgardefinition. Vidare gör vi en historisk redogörelse för bilden av barnet och barndomsbegreppet. Vi presenterar barndomsbegreppets utveckling sedan början av 1900-talet, innan vi slutligen sammanfattar till en teoretisk kärna.

2.1 Människan som medborgare

Medborgaren beskriver vi utifrån T. H. Marshalls definition av medborgarskapet. Definitionen kan delas in i tre delar eller element: det civila, det politiska och det sociala. Det civila elementet består av de rättigheter som är nödvändiga för den individuella friheten. Den personliga friheten, yttrande-, tanke-, religions- och trosfriheten, egendomsrätten, rätten att ingå avtal och rättsfriheten. Det politiska elementet innebär rätten att utöva politisk makt. Som medlem eller invald i ett organ med politisk auktoritet, men framförallt genom sin rätt att välja sina representanter, rösträtten. Exempel på detta är institutioner, parlament eller lokala myndigheter. Det sociala elementet vilar i sin tur på de två tidigare och innehas sist. Det sociala elementet innehas när de två första elementen leder till en försäkrad miniminivå av social och ekonomisk trygghet. Då kan man utöva sitt medborgarskap till fullo. De institutioner som i första hand är sammankopplade med det sociala medborgarskapet är utbildningsväsendet och socialtjänsten (Marshall, 2006, s. 30). Intressant blir hur barns medborgarskap i realiteten följer denna definition. Alla de tre elementen är för oss relevanta men fokus kommer ligga på det politiska medborgarskapet. Vi undersöker barnets roll som politiskt subjekt och riktar fokus mot rösträtten som är en av de grundläggande politiska medborgarrättigheterna. Därmed blir denna avgränsning naturlig.

2.2 Barndomen – från icke-existerande till formaliserad

Enligt Philippe Ariès har barndomen som begrepp haft två i princip skilda betydelser genom historien. Dessa representerar två olika synsätt på barndomen som vi här beskriver genom två olika teser. Den första tesen beskriver uppfattningen om barndomen på senmedeltiden (Ariès, 1973, s. 5). Denna tes innebär att barndomen i det Ariès refererar till som det ”traditionella samhället”

utgjordes endast av den späda åldern då barnet inte kunde klara sig själv och var olik de vuxna endast till storlek och styrka (Ariès, 1973, s. 11). Denna tidiga syn på barnet saknade en medvetenhet om den barnsliga egenarten som vi idag tar som en självklarhet, det vill säga det som skiljer barnet från den vuxne. Så fort barnet klarade sig utan sin mor eller amma tillhörde den i princip de vuxnas samhälle (Ariès, 1973, s. 157). I det "traditionella samhället" kategoriserades människor i sociala aktiviteter inte efter ålder utan efter andra parametrar, som fysiska egenskaper. Tydliga ungdomsstadier fanns inte och barn och vuxna utförde aktiviteter som lek, arbete och även militärtjänst tillsammans (Ariès, 1973, s. 157). I socialiseringen av barnet var det inte heller endast familjen som hade ansvaret utan hela den vuxna närmiljön som fungerade som en sorts lärlingstid (Ariès, 1973, s. 5-6). På så vis var inte heller gapet mellan det offentliga livet och familjelivet så stort (Ariès, 1973, s. 20).

I Ariès andra tes, förändrades synen på barnet och familjen i och med industrisamhällets framväxt på slutet av 1600-talet. Med utbredningen av skolan isoleras barnet från vuxenvärlden och ersätter det tidigare lärlingskapet. Föräldrarna börjar intressera sig för barnets bildning och barnet träder på så vis ut ur den anonymitet det tidigare hade (Ariès, 1973, s. 8). En ny organisering av det privata rummet skapas, den isolerade familjen. Detta ligger till grund för dagens syn på barnet där ålder spelar en betydande roll, till skillnad från senmedeltidens syn på barnet. På senmedeltiden växte många upp utan att veta exakt hur gamla de var. Idag utgör ålder ett system för fysisk beskrivning och förklaring, ett sätt att förstå den mänskliga biologin och livet som ett biologiskt fenomen. Redan vid födseln beskrivs den civila personen genom personnummer, ett medel i en tidig institutionalisering av individen. Ålderskategorisering blir på så vis ett norm- och regelsystem för att beskriva individers egenskaper. Ålder har blivit en exakt mätbar kvantitet och ett tecken på individualisering, samhället har blivit stratifierat utifrån ålder. På så vis blir inte ålder enbart biologiska etapper utan innefattar även sociala funktioner som livets periodindelningar, en av dessa är barndomen. En uppfattning om ålder uppstod utöver industrisamhällets tidigare klassmedvetande och påverkade vår syn på barn (Ariès, 1973, s. 22-38). På 1600- och 1700-talet trädde en ny attityd gentemot barnen fram. En omsorg att skydda deras moral och att uppfostra dem introducerades. Grundläggande moraliserande tankar uppstod som senare gjorde 1800-talssamhället till ett samhälle där normen om den rättänkande människan uppstod (Ariès, 1973, s. 103).

Ytterligare en exemplifiering av den första tesen om barnet rör dess sexualitet. På 1500- och 1600-talet saknades vår tids inställning till barn i den mån att barnet inte sågs som oskuldsfullt, utan snarare skamlöst. Den för vår tid särskilda respekt man anses skyldig barnen hade inte etablerats (Ariès, 1973, s. 125, 129). Senare skapades den moraliska uppfattningen om barn som tar fasta på deras svaghet och oskuldsfullhet vilket ledde till en ökad ansvarsfullhet för barnet (Ariès, 1973, s. 142). Kopplat till barnets svaghet är synen på det som något primitivt och irrationellt eller rentav förlogiskt. Detta är en tanke som uppstod bland en grupp så kallade moralister, som fick stort inflytande på 1600-talet. Synen på barnet ändrades. Dess moraliska uppfostran och bildning blev en prioritet, och ett tydligt mål formulerades. Barnet skulle träda in i samhället som en ansvarig och hederlig

medborgare. Familjen och barnet blev av allt större vikt (Ariès, 1973, s. 158-164). I detta blir utbildningens framväxt central.

Utbildning är och har varit en central faktor i skapandet av vår bild av barnet och barndomen. Genom att studera utbildningens historia kan man urskilja tre centrala synsätt på barnet och barndomen som kan knytas till de två teser vi presenterade i början. Den första synen var gällande under medeltiden, då ålder inte spelade någon central roll i en människas karakteristik. Detta var också fallet i skolan. Barn, ungdomar, vuxna och även äldre blandades fritt. Här hittar vi en parallell till den första tesen om barndomen, där barnet inte särskiljs från de vuxnas värld. Den andra synen på barnet och utbildning introducerades på 1400-talet då skolans roll som uppfostrare introducerades, och den inte enbart syftade till att förmedla kunskap. Denna uppfostran var av moralisk och framförallt religiös karaktär, och tog formen av en sträng, hierarkisk och auktoritär disciplin (Ariès, 1973, s. 168-173). En sträng uppfostran sågs som barnets bästa. Fysisk bestraffning var en del av barns uppfostran. Fysisk bestraffning blev på så vis karaktäristisk för barndomen. Disciplinen barnet underlades var nyckeln till barnets åtskillnad från de vuxnas värld, och var det som i realiteten begränsade dess rättigheter (Ariès, 1973, s. 191). Det är i denna utveckling vi hittar ursprunget till den särställning barnet har idag, som illustreras av den andra tesen (Ariès, 1973, s. 168-173). På mitten av 1700-talet introducerades en syn på utbildning som lever kvar än idag. Skolans huvudsyfte var inte längre att särskilja barnen från de vuxna. Fokus flyttades från barns bräcklighet, till barnets framtidiga roll som vuxen medborgare. Att frambringa de kvalitéer som hörde vuxenlivet till blev skolans syfte (Ariès, 1973, s. 182).

2.3 Det nutida barnet

Under 1900-talet har barnet gått från att enbart vara ett rättsobjekt till att röra sig mot rollen som ett rättssubjekt. Det etablerades ett nytt sätt att se på barn som aktörer med egen vilja och egna erfarenheter, en ytterligare utveckling av Ariès andra tes om barnet. När barnets samhällsfostran och politiska rättigheter uppmärksammades ändrades synen på barnets kropp och som följd synen på barnarbete (Engwall och Söderlind, 2001, s. 192). Barnet hade länge varit en ekonomisk tillgång för familjen. De inkomster barnets arbete ledde till var viktiga, särskilt för fattiga familjer. Omfånget av barnarbetet begränsades enbart av att barn är fysiskt mindre än vuxna. På slutet av 1800-talet infördes lagar som begränsade barnarbete till fördel för utbildning, men även som en följd av den teknologiska utvecklingen som innebar att man inte längre behövde barnet som arbetskraft (Engwall och Söderlind, 2001, s. 190-191). Dessa reformer utgör de första stegen mot ett uppmärksammande av barns rättigheter. Synen på barns kompetens och förmåga har förändrats till nya områden och sammanhang. Enligt denna nyare syn kan barnet och barndomen liknas vid “[...]en transportsträcka som kan ses som en väg bort från omogenhet, okunnighet och oförmåga[...]”. Det är egenskaper som ansågs och anses karaktäristiska för barnets särart. De åtgärder

och villkor som utformas gentemot barn formas utifrån hur de påverkar barn som blivande vuxna. På så vis kan barn bli ett medel för att påverka framtiden (Engwall, Söderlind, 2001, s. 184).

Vidare har barns välfärd gått från att främst vara föräldrarnas ensak och ansvar till att i allt större utsträckning bli en fråga för offentligheten, stat och kommun. Detta föddes dels genom en ökad medvetenhet om barns situation och en strävan att kunna påverka föräldrarna genom de verksamheter man erbjöd. Barnuppfostran blev allt mer professionaliserad. Barnbidraget blev 1947 en tydlig markering för samhällets ansvar för barn samtidigt som föräldrarna gavs rätt att använda pengarna på så vis man fann bäst. Som följd inkluderades barn i en statlig politik (Engwall, Söderlind, 2001, s. 184-186).

Barnets väg till det aktiva medborgarskapet är något som uppmärksammas både av Ariès och Engwall och Söderlind. Genom utbildning och uppfostran ska barnet förberedas för vuxenlivet, och få de kunskaper som behövs för att delta i samhället och de demokratiska processerna. På 1900-talets början introducerades lagar som formaliserade barnets rättigheter och skyldigheter för dess välfärd. Medborgarkunskap introducerades i skolan, för att ge barn en insikt i samhällets funktioner och demokratiska processer. Mot slutet av 1900-talet rörde detta engagemang i barnets medborgarskap sig från att enbart försöka förbereda barn inför vuxenlivet till att uppmärksamma barnets aktuella rättigheter och skyldigheter. Barnet var inte längre enbart en framtida medborgare, men en nuvarande och tanken om barnet som politisk subjekt introduceras (Engwall och Söderlind, 2001, s. 187-188).

Utbildningen har också relevans i förandet av barnet som medborgare. För att upprätthålla ett fungerande civilt och politiskt samhälle behövs en utbildad befolkning, som är medveten om och kan använda sig av sina medborgarrättigheter. På så sätt blir utbildning inte enbart till vinst för den som utbildas, men också det samhället den ska leva och delta i. Det blir på så vis varje medborgares skyldighet att civilisera sig själv därför att ett samhälles sociala välfärd beror på befolkningens välfärd (Marshall, 1950, s. 33).

2.4 Teoretisk kärna

Genom Ariès historiska redogörelse har vi kunnat se framväxandet av barns idag specifika intressen, kunskaper och beteenden. Ålder har i allt större utsträckning institutionaliserats. Barns särintressen kopplas då till deras lägre ålder. Utbildning har i sin tur också organiserats efter en åldersskala, något som har förstärkt sambandet mellan ett barns ålder och dess grad av moraliska och förnuftsmässiga mognad. Detta för att barn i samma ålder nu genomgår samma utbildning. Det har skett en likriktning av barn.

Engwall och Söderling beskriver en utveckling där medvetandet om barns vardagssituation ökat som lett till att barns intressen lyfts fram allt mer i politiken. Barn har gått från att endast vara rättsobjekt till att även vara rättssubjekt. I barns medborgarskap ligger betoningen på barnets rättigheter och inte skyldigheter

(Engwall, Söderlind, 2001, s. 193-195). Barn ses idag som aktörer med egen vilja och egna erfarenheter. Ansvar för barnens välfärd har också allt mer blivit en fråga för offentligheten; stat och kommun. Föräldrarna står inte längre ensam ansvariga. Utbildning är det tydligaste tecknet på denna utveckling. Barnet ska få de kunskaper som behövs för att delta i samhället och de demokratiska processerna, det vill säga att det ska förberedas inför vuxenlivet och medborgarskapet. Ungdomar måste skaffa sig tillgång till resurser som avslutad utbildning, arbete, självständig försörjning och ekonomi samt boende innan de trär in i vuxenvärlden som fullvärdiga medborgare. Detta krav på förberedelse har lett till att barndomen förlängts (Trondman, 1998, s. 53).

Det vi urskiljer som centralt i vår teori är barnets roll som en särart som behöver skyddas fram tills det är moget nog att klara sig på egen hand i vuxenlivet.

3 Metod

Här presenteras den metodologiska grunden för uppsatsen, ett foucauldianskt perspektiv, sedan introduceras valet av analysmaterial.

3.1 Metodologisk grund

Vi undersöker hur det talas om barn i den politiska debatten, en diskursanalys är därför det naturliga tillvägagångssättet. Syftet är att göra en systematisk studie av analysmaterialet för att utifrån de idéer som ställs upp i teoridelen nå en slutsats om synen på barnet i dagens politik och vilka uppfattningar som ligger till grund för detta. Vi tar utgångspunkt i ett foucauldianskt perspektiv och som metodologisk grund använder vi oss huvudsakligen av *Textens mening och makt* av Göran Bergström och Kristina Boréus, samt Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips bok *Diskursanalys som teori och metod*.

I en diskursanalys riktar vi fokus mot den sociala praktikens språkliga dimension. Med sociala praktiker menas de sätt människor interagerar på. Detta innebär handlingsmönster, vanor och konventioner. Dessa styrs mer eller mindre av normer och regler (Bergström & Boréus, 2010, s. 17). Språket blir inte enbart ett uttryck för, men även en del av denna sociala praktik. Idéer som yttras genom språket formar verkligheten, istället för att bli en avspegling av den. Diskursanalysen fokuserar på diskursiva relationer, det vill säga språkliga uttryck mellan människor (Bergström & Boréus, 2010, s. 305). Genom att analysera språket som används i de valda texterna önskar vi alltså identifiera den sociala praktik som omger barnet. Ord och handling vävs ihop för att bryta distinktionen mellan idé och verklighet. De regler som styr språket reflekterar de idéer vi har om verkligheten, men sätter också gränser för vårt sätt att tänka och handla (Bergström & Boréus, 2010, s. 306). Barn och hur de skiljer sig från vuxna konstrueras genom språket. Sättet det pratas om barnet på styr också hur vi agerar gentemot det. Enligt ett foucauldianskt perspektiv definieras diskurser som "...[h]ela den praktik som frambringar en viss typ av yttranden'...". En diskurs kan vidare beskrivas som ett slags regelsystem. Detta regelsystem legitimerar vissa kunskaper men inte andra, samt anger vilka som har rätt att uttala sig. Regelsystemen i en diskurs är dynamiska (Bergström & Boréus, 2010, s. 309). Vårt mål är att identifiera diskursen om barn, att hitta undertoner som berättar något om den etablerade synen på barnet och dra paralleller till den teoretiska grund vi byggt upp kring barndomens historia.

Inom en foucauldianskt diskursanalys finns två angreppssätt, det arkeologiska och det genealogiska. Det arkeologiska angreppssättet riktar fokus mot

diskursernas inre strukturer (Bergström & Boréus, 2010, s. 309). Man försöker identifiera de regler som leder till att vissa utsagor accepteras som meningsfulla och sanna i en specifik historisk kontext (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 19). Det genealogiska synsättet lär oss istället att se det vi vet på ett nytt sätt. Detta görs genom att identifiera släktskapslinjer till andra fenomen och diskurser, att studera hur dessa formationer och praktiker utgör förutsättningar för ett fenomen som diskurs (Bergström & Boréus, 2010, s. 310). Centralt i det genealogiska angreppssättet är att analysera hur det kommer sig att vissa diskurser problematiseras och görs till vetenskapliga studieobjekt. Dessa diskurser leder till sociala praktiker och institutionella lösningar, de blir etablerad kunskap. På så vis finns det en maktaspekt. Vilka faktorer blir till slut de dominerande i diskursen? Enligt det foucauldianska perspektivet är makt något som enbart uppstår relationellt. När diskurser skapas leder det till att människor kontrolleras genom olika utestängningsmekanismer. Dessa diskursiva procedurer leder till att vissa begränsas, medan andra ges möjligheter (Bergström & Boréus, 2010, s. 311). Skiljelinjen mellan vuxen och barn är en sådan utestängningsmekanism. Vissa egenskaper och möjligheter tillfaller vuxna men ej barn. Kunskapen om denna skiljelinje har etablerats diskursivt genom historien. Denna kunskap styr och reglerar vad som är möjligt att säga om barn och på vilket sätt. Det är denna etablerade kunskap, diskursen om skiljelinjen mellan barn och vuxna och drivmedlet i utestängningsmekanismer, som vi vill identifiera. Dessa utestängningsmekanismer skapar positioner som bestämmer handlingsutrymmet för subjektet, i vårt fall barnets subjektsposition (Bergström & Boréus, 2010, s. 312). Subjektet skapas i diskurser. Det vi vill undersöka är utifrån vilka positioner det talas om barn och framförallt hur barnets subjektsposition ser ut och formas.

I en foucauldiansk diskursinriktning ligger betoningen på det sammanhållna och gemensamma, samt dess förändring (Bergström & Boréus, 2010, s. 312). Sanningen är en diskursiv konstruktion, olika kunskapsregimer anger vad som är sant eller inte (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 19). Vi kommer därför att ha fokus på förändringar i synsättet på barn. Utifrån vår teoretiska bakgrund vill vi visa på de diskursiva brott som uppstått i den accepterade synen på barn. Detta för att kunna problematisera vår syn på barnet som idag ofta tas för givet eller ses som naturligt. Vi studerar skiljelinjen mellan barn och vuxna som medborgare, därmed också skillnaden i de olika parternas medborgerliga rättigheter. Vi analyserar barns medborgarrättigheter i relation till debatten kring rösträttsåldern. Detta för att identifiera eventuella förändringar i synsättet på barn, och därmed en förändring av barnets subjektsposition.

I analysen av vårt empiriska material kommer vi lyfta fram representativa exempel på hur det i texterna talas om barn. Utifrån dessa kommer vi göra detaljerade redogörelser för vår tolkning. Tolkningarna knyter vi samman med analytiska påståenden byggda på vår teoretiska grund, för att på ett tydligt sätt dokumentera vår väg från diskursiva data till slutsatser (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 123). Vi identifierar termerna som används, och diskuterar vilka implikationer denna användning får. Inte enbart genom termernas egna innebörd, men också vid att rikta fokus på några av de termer som har valts bort, och vilken process som har lett fram till just detta val. Ett specifikt talesätt kan indikera hur

normer ser ut kring barnet. Dessa normer och idéer urskiljer vi med hjälp av vår teoretiska grund. De paralleller vi drar till teorin syftar till att identifiera och kartlägga de strukturer och regelsystem som ligger till grund för de konventionaliserade betydelser som styr debatten om barnets politiska rättigheter idag. Analysen syftar till att utkristallisera mönster inom diskurserna som skapar barnet som politiskt subjekt.

3.2 Urval av analysmaterial

För att uppnå en bredd i vår analys har vi valt texter av olika karaktär. Den första är Barnkonventionen som antogs av Förenta Nationernas (FN) generalförsamling den 20 november 1989 (Barnkonventionen, 1989). Barnkonventionen är unik i egenskap av att vara juridisk bindande för majoriteten av världens länder i frågor gällande barns rättigheter. Analysen av Barnkonventionen syftar till, som vår problemformulering indikerar, att kartlägga hur det talas om barn som politiskt subjekt. Denna utveckling resulterar i ett antal normer och regler kring synen på barnet och dess rättigheter. I och med FN:s position i världssamhället är Barnkonventionen särskilt inflytelserik. Därför kan den representera den etablerade kunskapen om barns potentiella rättigheter och blir därför relevant att analysera diskursivt. Då nästan alla världens erkända stater är med i FN och samtliga förutom USA och Somalia har signerat och ratificerat Barnkonventionen (Unicef) anser vi den kunna representera en större väletablerad diskurs, det vill säga större system av regler och konventioner kring barns rättigheter. Den andra texten vi analyserar är Europarådets rapport "Expansion of democracy by lowering the voting age to 16" som publicerades 11 mars 2011. Europarådet är ett europeiskt organ som arbetar för att främja demokratiska värden och mänskliga rättigheter. Rådet har 47 medlemsländer, och står bland annat bakom den *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna* (CoE). Då även Europarådet är ett inflytelserikt organ anser vi att dess diskurs och argumentation för införandet av rösträtt för 16-åringar kan avspegla en formalisering av diskussionen kring barns kapacitet som politisk aktör.

De andra två texterna berör också debatten kring rösträttsåldern. Som redan preciserats i inledningen bygger detta urval på rösträttsålderns roll som skiljelinje mellan barn och vuxen. I svensk media återuppväcktes denna debatt nyligen genom publiceringen av debattartikeln "Ge även våra barn rätt att rösta i de allmänna valen!" i Dagens Nyheter. Den är skriven av sju barnläkare. En replik skrevs på artikeln, denna kommer också att vara en del av vår granskning. Repliken heter "Sänkt rösträttsålder utvidgar demokratin - inte ombudsrostning" och publicerades i Dagens Nyheter av Ludvig Beckman den 29 mars 2012. Beckman är professor i Statsvetenskap vid Stockholms universitet, med demokratifrågor som huvudämne (Beckman, 2012). Dessa artikelförfattares inlägg i debatten är aktuella och av seriös art, och vi anser dem därför relevanta att analysera.

4 Analys

I denna del presenteras resultatet av vår diskursanalys. Varje avsnitt har namn efter titeln på den text som analyseras.

4.1 *Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter*

I Barnkonventionen kan man tydligt se barnets särställning gentemot vuxna. Barnkonventionen är en formalisering av barnets rättigheter, men också en formell differentiering av barn och vuxna. I inledningen erkänns å ena sidan *alla* människors inneboende värdighet, samt dess grundläggande rättigheter och på så vis likaställer man barn och vuxna. Å andra sidan proklameras “att barn har rätt till särskild omvårdnad och hjälp”, och barn definieras som alla människor under 18 år (Barnkonventionen, 1989)¹. Antagandet om en differentiering mellan barn och vuxna ligger alltså till grund för hela konventionens utformning. På så sätt representerar Barnkonventionen den andra tesen om barnets särart. Differentieringen får sitt uttryck i en idé om att det finns ett behov av att skydda barnet. Denna tanke underbygger också synen att orättvisor har begåtts gentemot barn. Det som ses som övergrepp och förtryck mot barn idag har dock inte alltid haft denna innebörd. Den respekt man idag anses skyldig barn har inte alltid varit en självklarhet. Detta gäller exempelvis barnets sexualitet, där det som idag räknas som övergrepp tidigare inte skulle ses på som problematiskt (Ariès, 1973, s. 125, 129). Det har alltså etablerats en ny kunskap om vad som är bra och dåligt för barnet. Barnkonventionen representerar ett formellt upprätthållande av dessa normer. Den kan sägas representera en kulminering i utvecklingen av barns stärkta position i samhället, där barnet samtidigt tillskrivs en svaghet och osjälvständighet. Barnkonventionen representerar på så vis synen på barnet som behöver skyddas.

Denna tanke om barnets svaghet får i Barnkonventionen uttryck i ett ständigt fokus på konventionsstaternas och barnets familjs plikter och skyldigheter gentemot barnet. Det talas om vad de är skyldiga att tillhandahålla för att säkra barnets bästa möjliga uppväxtvillkor, eller vad de är pliktiga att inte utsätta barnet för. Dock ställs det aldrig krav till barnets egna insats. Detta gäller exempelvis arbete och ekonomisk trygghet. Det förklaras att barn ska skyddas mot

¹ När ingen artikel och paragraf anges refereras till Barnkonventionens inledning.

ekonomiskt utnyttjande. Barnet ska heller inte utföra arbete som på något sätt kan skada barnet eller förhindra dess utveckling, och det ska införas en minimiålder för tillträde till arbete (Barnkonventionen, 1989, artikel 32, §1 och §3). Dock har inte synen på barnarbete alltid varit av den negativa art som vi ser i Barnkonventionen. Tidigare var barn en självklar del i den ekonomiska försörjningen. Avskaffandet av barnarbete var dock inte enbart ett resultat av barnets stärkta rättigheter, utan även ett resultat av den teknologiska och ekonomiska utvecklingen där behovet av barnets arbetskraft minskade (Engwall & Söderlind, 2001, s. 190-191). Synen på arbete som något negativt för barnet har alltså inte alltid varit entydigt. Denna bild skapas och underbyggs diskursivt i Barnkonventionen, och innebär att tanken om det svaga barnet stärks. Barnets särställning från de vuxna underbyggs.

I Barnkonventionen konstateras barnets "rätt att förvärva ett medborgarskap" (Barnkonventionen, 1989, artikel 7, §1). Om man jämför T. H. Marshalls definition av medborgarskapet med de rättigheter barnet tillskrivs i Barnkonventionen kan man konstatera att bara enskilda rättigheter tillgodoses. Av de civila rättigheterna fastställs både tros-, tankes-, religions- och yttrandefrihet explicit, i respektive artikel 13 och 14. De politiska rättigheterna, rösträtten och rätten att väljas till politisk representant (Marshall, 2006, s. 30) uttrycks inte. Barnets rätt till politisk påverkan formuleras som dess rätt att ha en åsikt, och uttrycka den. Barnet har rätt att uttrycka sig med vilka medel det önskar, utan territoriella begränsningar av denna frihet. Det som kan inskränka denna rätt är respekten för andra personers rättigheter, den nationella säkerheten, den allmänna ordningen, folkhälsan eller den allmänna sedligheten (Barnkonventionen, 1989, artikel 13, §1 och 2). Vidare krävs det inte att staten lyssnar: "Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad" (Barnkonventionen, 1989, artikel 12, §1). Begreppet "ålder" preciseras aldrig utöver den definitiva gränsen på 18 år som skiljer barn från vuxna (Barnkonventionen, 1989, artikel 1). När barn uppnår en tillräcklig "mognad" förtydligas inte heller. Det är upp till konventionsstaterna att själva avgöra var dessa gränser går, likaså vad som utgör den "allmänna ordningen", "folkhälsan" samt den "allmänna sedligheten". Det blir alltså ganska vagt vad som faktiskt gör det möjligt för barnet att uttrycka sin åsikt. Barnet blir inte en fullständig medborgare utifrån Marshalls definition. De medborgarrättigheter som tillgodoses innebär ett skydd mot övergrepp, och en garanterad levnadsstandard. Dessa rättigheter reglerar sättet på vilket barnets omgivning kan agera. Barnets egna politiska rättigheter och inflytande över den utövande makten reduceras till en rätt att uttrycka sig som det formellt förklaras att den som lyssnar själv fastställer premisserna för. Barnets politiska medborgarrättigheter tillgodoses inte. Därmed blir inte barnet en fullständig medborgare.

Barnets rätt att arbeta eller inte kan kopplas till Marshalls tredje element inom medborgarskapet, de sociala medborgarrättigheterna, som bland annat innebär ekonomisk trygghet. Det sociala medborgarskapet är alltså något barnet får genom sina föräldrar, eller som tillgodoses av konventionsstaterna. Detta då barnet enligt

Barnkonventionen skall skyddas mot att själva arbeta, och därmed inte själva kan försäkra sin ekonomiska trygghet. Det konstateras också explicit att konventionsstaterna skall garantera barnet en social trygghet, och att dess föräldrar eller vårdnadshavare ansvarar för att säkra barnets levnadsvillkor (Barnkonventionen, 1989, artikel 26 och 27). Barnets sociala medborgarskap tillgodoses genom representation.

I Barnkonventionen uttrycks i princip bara rättigheter för barnet. Den enda egentliga skyldigheten ett barn har är att utbilda sig. Barnet har rätt till utbildning, men konventionsstaterna är också skyldiga att göra grundutbildningen obligatorisk. Utbildning syftar enligt Barnkonventionen till att "förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv" (Barnkonventionen, 1989, artikel 28). Detta speglar den syn på utbildning som introducerades vid mitten av 1700-talet och lever kvar än idag. Fokus har flyttats från barns bräcklighet, till barnets framtida roll som vuxen medborgare (Ariès, 1973, s. 182). Detta indikerar att utbildningen bildar en bro mellan barndomen och vuxenlivet och syftet blir att förbereda barnet på sin framtid som vuxen. Som Engwall och Söderlind uttrycker blir barndomen en transportsträcka som leder till det vuxna medborgarskapet (Engwall & Söderlind, 2001, s. 183). Det ansvarsfulla livet som tidigare nämns ska utspela sig i "ett fritt samhälle" (Barnkonventionen, 1989, artikel 29, §1). Det talas alltså inte om barnets förmåga att säkra sin individuella överlevnad, men förmågan att samexistera med andra, och grundläggande principer för denna samexistens beskrivs. Utbildningens syfte blir att frambringa de kvalitéer som krävs i vuxenlivet. Barnkonventionen främjar explicit de normer som ligger till grund för FN:s bildande och dess etablering. I och med FN:s position leder barnkonventionen implicit till att bekräfta och underbygga normer för allmänhetens syn på barnen. Barnkonventionen reproducerar också en norm om familjens roll i barnens uppfostran och bildning. Familjens position konstateras redan i konventionens inledning, där familjen beskrivs som "den grundläggande enheten i samhället och den naturliga miljön för alla dess medlemmars och särskilt för barnens utveckling och välfärd". Detta speglar en syn på familjen som introducerades under industrisamhällets intåg som skapade den isolerade familjen. En familj med ökat intresse för barnets uppfostran och bildning (Ariès, 1973, s. 8, 22).

4.2 "Expansion of democracy by lowering the voting age to 16"

I rapporten presenteras ett förslag om sänkt rösträttsålder till 16 år. Denna reform skulle enligt rapporten utvidga demokratin och förespråkas därför av Europarådet. 16- och 17-åringar räknas enligt Barnkonventionen som barn, och det är deras rösträtt som diskuteras i Europarådets rapport. Samtidigt lyser själva begreppet "children" med sin frånvaro, det nämns endast vid ett tillfälle. Istället används begreppen "young people" och "youth" genomgående i hela rapporten

(Aligrudić, 2011, s. 1-10). På så sätt särskiljs denna grupp från de yngre barnen. "Youth" and "young people" blir en ny grupp människor som inte innefattar barn, men inte heller är vuxna. Att skapa en ny diskursiv grupp människor, "young people", är ett tecken på att barns eventuella rösträtt är så pass otänkbart att man måste göra de äldsta barnen till något annat än just barn för att de ska kunna få rösträtt. Att som här skapa ett "diskursivt brott", en ny språklig kategori, tillåter att man frångår det sätt barn behandlas på inom det allmänna rådande normsystemet. Den etablerade kunskapen om barnets politiska rättigheter utgör ett regelsystem. Kunskapen representerar en bild av verkligheten, som i sin tur reflekteras i det sättet vi talar om barns politiska roll. Barnets avsaknad av politiska rättigheter har bildat en norm som tar formen av en utestängningsmekanism, vilken begränsar de möjligheter vi ser för barns politiska deltagande. Den rådande kunskapen om barnet, den barnsliga egenarten som skiljer dem från vuxna, tar vi idag som en självklarhet (Ariés, 1973, s. 157). Då denna kunskap presenterar barnet som för omoget för att kunna rösta, kan man enbart ge dem rösträtt genom att lyfta dem ut ur barndomen.

I rapporten presenteras 16- och 17-åringar som kvalificerade att rösta. "From a psychological point of view, the moral and cognitive development of young people is completed at the age of 14; therefore, as from that age, young people are capable of knowledge-based decision-making" (Aligrudić, 2011, s. 8). Explicit säger uttalandet att gruppen i fråga, "young people", har uppnått en fulländad mognad. Formuleringens vetenskapliga karaktär leder till att denna mognadsålder framstår som definitiv och odiskuterbar. På så sätt blir det istället en fråga om naturlig utveckling. Debatten om rösträttsåldern ändrar karaktär. Det finns inte längre rum för värderingar och tyckande, det blir en fråga om att genom att ändra rösträttsålder bekräfta en naturlig utveckling som redan har skett, att ge ungdomar de rättigheter som tillkommer dem naturligt. Ålder är ett system av normer och regler för fysisk beskrivning och förklaring som kategoriserar livets faser som biologiska fenomen (Ariés, 1973, s. 31-36). Enligt detta ålderssystem skapas handlingsmönster, vanor och konventioner efter vilka människors möjligheter för agerande kontrolleras (Bergström & Boréus, 2010, s. 17). Åldern bildar också en skiljelinje mellan vuxna och barn, som har etablerats vid 18 år. Uttalandet bidrar till att ändra de normer som styr vår syn på mognadsåldern, och vilken denna är. Skiljelinjen mellan vuxna och barn flyttas, och det uppstår ett diskursivt brott i vårt sätt att tala om barn och vuxna. Rösträtten har setts som en möjlighet förbehållen vuxna, om fler och yngre människor får möjlighet att rösta förändras också synen på vad som räknas som vuxet. Nya regler och normer kring de röstberättigade etableras. I enlighet med detta regelsystem förväntas 14-åringar ha förmågan som krävs att göra kunskapsgrundade beslut för att rösta, samtidigt som de yngre inte har det.

Genom denna process förblir rösträttsåldern en skiljelinje mellan den mogna vuxna människan och det omogna barnet. Man kan dock fråga sig varför inte 14 år istället för 16 år föreslås som en lämplig ålder, då 14-åringar enligt rapporten har uppnått den mognad som krävs för att rösta. Detta antagande indikerar att det existerar en norm om att just 16 år är en lämplig ny rösträttsålder och att 14-åringar fortfarande anses vara för unga. 16 år blir en skiljelinje som fungerar som

en utestängningsmekanism där de som är yngre begränsas samtidigt som de äldre får andra möjligheter. Rapporten påpekar ungdomars, 16-åringars, aktuella sociala ansvar: “[...]16-years-olds are able to take on more and more responsibility, yet they are still denied the vote. Arguably, they should therefore be entitled to complete their civic rights by casting their votes[...]” (Aligrudić, 2011, s. 7). Citatet underbygger den implicita normen att 16 år är en lämplig alternativ rösträttsålder, och inte 14.

I citatet ovan understryks ungdomarnas mognad genom att referera till redan befintliga ansvarsområden, för att påvisa att de är tillräckligt mogna för att ta ansvar för en rösträtt. Men i rapporten särskiljs också ungdomar från vuxna genom att behöva utbildning för att vara kapabla att utnyttja denna nya demokratiska rättighet. “Member states are invited to create the necessary preconditions for the participation of young people in civic life, through education and the promotion of community involvement[...]” (Aligrudić, 2011, s. 1). Detta uttalande stärker också tanken på vikten av utbildning i syfte att skapa fullgoda medborgare, för deras egen skull men även statens och samhällets. För att upprätthålla ett fungerande samhälle behövs utbildade medborgare, med den kompetens som krävs för att aktivt delta i civilsamhället och de demokratiska institutionerna (Marshall, 1950, s. 33). Ungdomars bildning förväntas också stärkas som en naturlig följd av införandet av rösträtt för 16-åringar: “[...]a better participation in voting will help to make young people more aware of their responsibility for defining their position and role in society[...]” (Aligrudić, 2011, s. 2). På så vis stärks teorin att barndomen utgör en transportsträcka mot att bli en fulländad medborgare och finna sin position i samhället. Dett vill säga att mogna och bli vuxen enligt de normer samhället föreskriver och agera därefter (Engwall & Söderlind, 2001, s. 183, 187-188).

I rapporten uttrycks också en oro för att Europas unga riskerar att underrepresenteras i den politiska debatten, en konsekvens av Europas åldrade befolkning. Ungas politiska värderingar och intressen antas därmed skilja sig från de vuxnas, men framförallt gentemot de äldsta. Detta presenteras också som ett hot mot demokratin. “The demographic evolution in Europe could lead to the increasing marginalisation of young people [...] such a development could endanger the stability of democracy[...]” (Aligrudić, 2011, s. 2). Det finns en diskursiv sanning om vad ungdomar och äldre antas stå för och på så skapas ett gap mellan det dessa två grupper representerar. Argumentet lyfter fram ungdomars roll i samhället som politiska subjekt med viktiga intressen att bemöta. Implicit antas också att gruppen inte till fullo är en del av samhället. De presenteras med särskilda intressen, men samtidigt finns en vilja att erkänna deras medborgarskap och roll som aktörer med egen vilja och egna erfarenheter värda att uppmärksammas. Detta illustrerar den utveckling barnets roll antagit idag där de ofta betraktas som kompetenta och förväntas ta ställning i särskilda frågor (Engwall & Söderlind, 2001, s. 183). Genomförandet av sänkt rösträttsålder är enligt rapporten en del i att “effectively combating the growing danger of the exclusion of young people and the concern to do everything possible to facilitate their integration into the structures of society” (Aligrudić, 2011, s. 2). Ungdomar skall alltså genom att få sin röst hörd med rösträtten lättare bli en del i

samhällsstrukturen. Återigen går barn och ungdomsperioden ut på att utvecklas och formas till en fulländad aktiv medborgare, helt enligt förelagda normer. I citatet uttrycks implicit att ungdomar bör formas enligt de etablerade kunskaper och strukturer som finns i samhället. På så vis befästs också den diskursivt konstruerade synen vi har på barn och vuxna. Utbildning är och har varit en central del i skapandet av vår bild av barnet. Barn skall genom utbildning förberedas för en framtida roll som vuxen medborgare, barndomen och barnet är ett förstadie till det vuxna livet (Ariès, 1973, s. 182).

4.3 ”Ge även våra barn rätt att rösta i de allmänna valen!”

Artikelns författare är sju barnläkare: Margareta Blennow, Gisela Dahlquist, Berndt Eckerberg, Per Hedman, Bengt Lagerkvist, Hugo Lagercrantz och Staffan Jansson. Författarna argumenterar för att barn borde ha rätt att rösta genom ombud i de allmänna valen. Vid fyllda 16 år borde barnen själva få rösträtt. I artikeln finns det en tydlig distinktion mellan barn och vuxna. Barnens behov är inte de samma som de vuxnas, barn illustreras som en särart. I artikeln introduceras olika sätt att se på barnet, bland annat barnet som ett offer. Författarna skriver att svenska barn utsätts för en mängd orättvisor. Det främsta är den utbredda och ökade barnfattigdomen (Blennow, m.fl., 2012). Det består dels av akut fattigdom, men i Sverige framförallt fattigdom relativt till andra barns förmögenhet. Den relativa barnfattigdomen är en viktig faktor för känslan av utanförskap, självkänsla och sedermera risken för långsiktig utslagning. Ytterligare ett problem är det ökade antalet ungdomar som vårdas för depression och “[d]et finns många fler skäl till att barns behov måste bli politiskt uppmärksammas på allvar” (Blennow, m.fl., 2012). Det framgår tydligt att barnens situation enligt artikelförfattarna är problematisk. Barnet blir ett offer med behov som måste uppmärksammas av de vuxna, föräldrar och staten, som förväntas ta ansvar för barnens situation. Intressant är dock hur fattigdom i texten är ett problem som rör en åldersgrupp, barn. Barn skapas diskursivt som en grupp oberoende av socioekonomiska strukturer. Det talas om barnfattigdom oberoende av samhällsklasser. Fattigdom blir ett begrepp förknippat med ålder och inte andra orsaksfaktorer. Detta speglar utvecklingen av ålder som ett system innebärande även sociala funktioner, vilket bidrar till ett nytt fokus utöver klassmedvetandet (Ariès, 1973, s. 37-38).

Med att ge varje barn en röst genom ombud i de allmänna valen önskar man hävda barnens behov. “Om barn fick en politisk röst via ombud, alltså genom sina föräldrar eller vårdnadshavare, skulle man få två miljoner nya röster att kämpa om. Barn behöver få en politisk röst och möjlighet att därmed hävda sina behov” (Blennow, m.fl., 2012). Barns situation och en önskan om ökade rättigheter uttrycks. Detta är dock enbart möjligt genom att barnet representeras av föräldrarna. Föräldrarna har det absoluta ansvaret för barnen och förväntas veta

barnets bästa. Föräldrarna ges rätten att forma normerna kring vad som är bra eller dåligt för barnen. Här ser vi också tecken på det som benämns den isolerade familjen, i motsättning till den större gemenskapen som innan industrisamhällets framväxt delade ansvaret för barnets uppfostran. Föräldrarnas intresse för barnets bildning ökade i och med skolans utbredning vilket ledde till att en ny organisation av det privata rummet skapades (Ariès, 1973, s. 22). Sedan 1900-talet har barnens välfärd i allt större utsträckning blivit en fråga för offentligheten, men föräldrarna och familjen kvarstår som den huvudsakliga enheten för att garantera barnets välfärd (Engwall & Söderlind, 2001, s. 184-186). Barnet har rätt att få sin politiska röst hörd, men kan inte bli självständig. Med denna avsaknad av egen rösträtt tar barnet inte till fullo del av de politiska rättigheterna. Enligt artikelförfattarnas förslag skulle de enbart erhålla de politiska rättigheterna genom representation.

Artikelförfattarna refererar till Barnkonventionen som normkälla för sitt förslag:

“Argumentet emot ombudsrostning för barn har framför allt varit ‘en medborgare en röst’. Barn har inte räknats som medborgare men har ju enligt FN-konventionen samma människovärde och borde därmed ha samma medborgerliga rätt till politiskt makt som vuxna. Så länge barn inte kan utöva sitt självbestämmande är föräldrarna deras ombud liksom i alla andra sammanhang” (Blennow, m.fl., 2012).

Detta underbygger den bild av Barnkonventionens allmängiltiga position som vi tidigare i vår analys har framhävt. Rösträttens position som medborgarrätt poängteras. Deras förslag blir en formalisering av den rättighet som uttrycks i Barnkonventionens artikel 12; barnets rätt att bilda och uttrycka egna åsikter. Å ena sidan tillskrivs barn samma värde och rättighet som vuxna, en sorts likställning. Å andra sidan presenteras ombudsrostning som det enda möjliga alternativet. Därmed bekräftas differentieringen mellan barn och vuxna. Barn förblir endast representerade av vuxna som förväntas veta deras bästa. Även om syftet enligt författarna är att framhäva barns position och rättigheter understryks ytterligare den särskiljning av barnen som också framträder i barnkonventionen. Barns möjlighet att själva inneha en rösträtt diskuteras inte. Ett förslag till en annan formaliserad institution där barn direkt kan uttrycka sin åsikt presenteras heller inte. Att barnet under sexton är svagt och omoget, den barnsliga egenarten som skiljer barnet från den vuxne, är en självklarhet (Ariès, 1973, s.157). Denna kunskap är så pass etablerad att den inte ens ifrågasätts.

“Föräldrar har redan ansvaret för att tillvarata sina barns intressen i alla frågor som rör dem. Man måste alltså utgå från att föräldrar vill sina barns bästa och agerar utifrån det, liksom vi gör i alla andra sammanhang” (Blennow, m.fl., 2012). Det är tydligt att föräldrarna har ansvaret för barnet. Genom denna representation uppstår bilden av barnet som behöver skyddas för att det inte är fullt moget. Artikelförfattarna anser att rösträtt genom ombud för barn skulle uppmana till en ökad politisk diskussion i hemmet. Föräldrarna skulle integrera barnet i valet och barn skulle utveckla en större medvetenhet om politiska frågor som rör dem. Rösträtt genom ombud skulle på så vis ha en bildande effekt. Resultatet skulle bli

att barn i en yngre ålder skulle bli medvetna medborgare, och vara redo att själv rösta redan vid 16 års ålder. Kunskapen om deltagandet i samhället och de demokratiska processerna ges barnen genom utbildning och uppfostran (Engwall & Söderlind, 1973, s.184-186). Medborgarskapet utgörs av ett norm- och regelsystem. Genom sin avsaknad av rösträtt uppfyller inte barnet de krav som ställs enligt dessa normer och regler. Därmed kan barnet inte uppnå ett fullständigt politiskt medborgarskap.

4.4 ”Sänkt rösträttsålder utvidgar demokratin – inte ombudsöstning”

Denna artikel är skriven av Ludvig Beckman, och är en replik på föregående debattinlägg om ombudsöstning för barn. Författaren av denna artikel håller med om att “[b]arnens plats i demokratin är en viktig fråga som behöver diskuteras” (Beckman, 2012). Barn är medborgare, och deras icke-deltagande i demokratin är problematiskt. Beckman bekräftar den nutida synen på barn där de behandlas som en särart, men samtidigt anses vara aktörer med egen vilja och egna erfarenheter värda att uppmärksammas. Artikeln är i sig ett tecken på att barn synliggörs mer i politiken idag, samtidigt som författaren vill utöka synliggörandet ytterligare (Engwall & Söderlind, 2001, s. 183). Vidare argumenterar Ludvig Beckman för att en ombudsöstning för barn inte ger en utvidgad demokrati utan snarare en “demokratisk snedvridning”, till fördel för medborgare med barn framför medborgare utan.

Författarna av den första artikeln önskar lyfta fram barnens roll i politiken för att hävda deras behov genom ombudsöstning. Beckman omvandlar ämnet från ett fokus på barnets rösträtt till en fråga om demokrati. Barnets eventuella rösträtt blir i repliken frånvarande. Demokratin blir överordnad barnet i texten. Beckman konstaterar att rösträtt för 16-åringar skulle innebära en utvidgning av demokratin. På så sätt underbygger han bilden av ungdomar som tillräckligt mogna för att inneha en politisk röst och delta i samhället som aktiva medborgare. Han ifrågasätter den etablerade gränsen, 18 år, mellan barn och vuxen och dess mognad och möjliga ansvar inför rösträtten. Men frågan rör fortfarande bara gruppen ungdomar, de nästan vuxna, barn under 16 år får ingen direkt politisk röst. Barnets roll som politisk aktör tas för givet som helt skild från den roll vuxna, föräldrarna, innehar. “Barns möjligheter till politiskt deltagande blir inte större av att deras föräldrar får rösta för dem” (Beckman, 2012). Här talas det emot att föräldrar skall kunna avlägga röst åt sina barn, det skulle inte vara jämlikt, men frågan kvarstår huruvida barnets rösträtt är möjlig oavsett ombud. Beckman ställer sig emot en representation. Att barnen inte är sina föräldrar och att föräldrarna inte kan ha ansvaret för barnets röst, men samtidigt föreslås inte hur barnets politiska rättigheter skall förverkligas.

Beckman önskar utvidga demokratin genom sänkt rösträttsålder, men det finns fortfarande en gräns för en potentiell sänkning, 16 år. En utvidgning utöver detta

reflekteras inte ens över. Det finns en etablerad kunskap om vad som anses vara en rimlig rösträttsålder. Detta speglar den institutionalisering av åldersbegreppet som har skett. Normer kring ålder utgör ett väl etablerat system för att kategorisera människors psykiska och fysiska utveckling, vi vet precis vilken mognadsgrad en person förväntas ha vid en viss ålder (Ariès, 1973, s. 31-36). Detta innefattar inte bara de biologiska etapperna i utvecklingen utan även sociala funktioner (Ariès, 1973, s. 37-38). Denna systematisering av åldern utgör olika kunskapsregimer för vad som är sant eller falskt i förhållande till ålder. I denna replik, precis som debattartikeln och Europarådets rapport är det väl etablerat att 16-åringar har den tillräckliga mognaden och utbildningen, men inte någon yngre än detta. Enligt detta ålderssystem är rösträtt för de yngre än 16 år ingen möjlighet, på så vis kan de inte heller inneha fulla politiska rättigheter. Som diskuterat i analysen av Europarådets rapport är barns eventuella rösträtt och dess politiska subjekts fullständiga självständighet i frågan så pass otänkbart att man måste göra de äldsta barnen till något annat för att kunna se dem med en rösträtt. Det skapas en ny diskursiv grupp, ungdomarna, vilka kan tillskrivas de rättigheter barnet saknar.

5 Slutdiskussion

Denna uppsats riktar fokus på barnet som politiskt subjekt illustrerat genom medborgarskapet och rösträtten. Vi har arbetat utifrån frågeställningen: *Hur skapas barnet som medborgare och politiskt subjekt?* För att göra detta har vi studerat T. H. Marshalls definition av medborgarskapet, samt teoretisk litteratur kring barnets roll och barndomen som begrepp i historien för att förstå den position barnet har idag. Utifrån denna teoretiska bakgrund har vi analyserat fyra olika texter. Här har vi tillämpat ett diskursanalytiskt tillvägagångssätt. Vi har riktat fokus på hur det talas om barnet, och vilka antaganden detta språkbruk innebär. I vår analys har vi identifierat olika syner på barnet, som också speglar den utveckling vi sett i vår teoretiska genomgång.

Vi ser det som att fornamnet av barnet som politiskt subjekt och medborgare grundar sig först och främst i tanken om barnets särart. Bilden av det svaga och omogna barnet är genomgående i vårt analysmaterial. Vi urskiljer en skillnad mellan vuxna och barn som grundas i en etablerad kunskap om barnets "fysiska och psykiska omognad" i förhållande till de vuxna. Denna särskiljning anses vara naturlig. Barnkonventionen, Europarådets rapport och artiklarna vi har valt att analysera ifrågasätter inte denna skillnad, men bekräftar den, och syftar implicit till att reglera den. Denna omognad leder till att barnet ses som oförmöget att ta hand om sig själv, och är därmed i behov av beskydd. För detta skydd har familjen och föräldrarna det främsta ansvaret, samtidigt som det i allt större utsträckning blivit en fråga för offentligheten (Engwall & Söderlind, 2001, 184-186). I och med konstaterandet av barnets speciella rättigheter och behov som särskilt viktiga att skyddas görs ett antagande om att barnets behov skiljer sig från de vuxnas. Detta resulterar i ett explicit skydd och en specifik respekt man anses skyldig barnet.

Det omogna barnet talas inte enbart om i termer av skydd, men anses också behöva utbildning och uppfostran. Vi ser i analysen av vårt empiriska material att dessa faktorer är centrala. Målet med utbildningen som staten tillhandahåller är en självständig individ som kan agera som medborgare i ett samhälle enligt de föreskrivna normer och regler som finns. En utbildning krävs innan barnet kan kliva in i vuxenvärlden och tilldelas de fulla politiska medborgarrättigheterna, som sker vid 18 års ålder. Fram till dess förblir barnet representerat av andra på den politiska arenan.

Barnets medborgerliga rättigheter är begränsade. En faktiskt rösträtt för barn verkar ses som omöjlig. I de flesta demokratiska länder tilldelas idag rösträtten först vid 18 års ålder. Enligt de rättigheter för politiskt inflytande som definieras i Barnkonventionen ställs få explicita och bindande krav på barns politiska uttrycksmöjligheter. I de andra texterna begränsas resonandet kring rösträttsåldern antingen vid en möjlig ombudsval, eller en utvidgning av

rösträtten enbart för barn vid 16 års ålder. En möjlig sänkning av rösträttsåldern motiveras väl, men en tydlig bakgrund för valet av 16 år och inte en lägre ålder som den nya rösträttsåldern presenteras inte. Vi antar att detta val har gjorts utifrån de normer som finns kring den samhälleliga roll en 16-åring har. Samtidigt frågar vi oss om rösträttsåldern inte skulle kunna sänkas ytterligare. Vi ser inte att barnet blir en fullständig medborgare i egenskap av sig själv innan den innehar rösträttsåldern. Det medborgerliga rättigheterna tillgodoses enbart genom representation. Detta framgår både i det teoretiska material vi har valt att utgå ifrån och i våra empiriska exempel vi valt att studera.

Slutligen urskiljer vi i vår analys två centrala element i skapandet av barnet som politiskt subjekt. Det första innebär att det diskursiva regelsystem som idag styr vårt sätt att se på barnet inte tillåter barnet rollen som självständigt politiskt subjekt. Barnet är ständigt beroende av att representeras. Denna representation sker genom att barnets familj ges ansvaret för dess uppfostran och dess ekonomiska trygghet. Framförallt anses barnets föräldrar representera det på den politiska arenan. Det andra elementet är den diskursiva rekonstruktionen av barnet som politisk aktör. Detta kan identifieras i debatten om 16-åringars potentiella rösträtt. De texter som behandlar rösträtt för 16-åringar tenderar att skilja 16-åringar från de yngre barnen. De lyfts ut ur barndomen och en ny diskursiv grupp skapas: ungdomar och "young people". Skapandet av denna grupp illustrerar vår teori om att barnet och barndomen som begrepp är en social och språklig konstruktion. Skiljelinjen mellan barn och vuxna förändras, det samma gör den utestängningsmekanism som detta skilje innebär. För att kunna tillskriva barnet de fulla politiska rättigheterna och lyfta upp det ur sin representation krävs det att det rekonstrueras diskursivt till något annat än just barn. Barnet kan inte i vår diskursiva verklighet inneha de fulla politiska rättigheterna. Denna rekonstruktionsmekanism som vi identifierar gör det möjligt för barnet att lyftas ut ur representationen och in i ett fullt politiskt medborgarskap. Vi rör oss mot etablerandet av ett nytt diskursivt brott i skapandet av barnet som politiskt subjekt och medborgare.

Resultaten av våra analyser väcker ett vidare intresse i oss. Det diskursiva brott vi identifierar är för oss en självklar utgångspunkt för vidare studier. Att studera ungdomsbegreppet och ungdomars inflytande på den politiska arenan, eller att rikta fokus mot de som fortfarande räknas som barn vore båda intressanta ämnen för vidare forskning. Vår uppsats startade i ett intresse för det som gör barn till barn och vuxna till vuxna. Vi har gett oss i kast med uppgiften att identifiera hur denna gräns skapas på den politiska arenan. Vi slutar med ett fördjupat intresse för denna fråga och ett engagemang för barnets roll som politiskt subjekt.

6 Referenser

- Aligrudić, Miloš (2011). *Expansion of democracy by lowering the voting age to 16*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc11/EDOC12546.pdf> [Hämtdatum: 2012-04-12]
- Ariès, Philippe (1982). *Barndomens historia*. Stockholm: Gidlund
- Aronsson, Karin (red.) (1984). *Barn i tid och rum*. 1. uppl. Malmö: LiberFörlag
- Beckman, Ludvig (2012). "Sänkt rösträttsålder utvidgar demokratin - inte ombudsrostning". [Elektronisk] *Dagens Nyheter*, 29 mars. Tillgänglig: <http://www.dn.se/debatt/sankt-rostrattsalder-utvidgar-demokratin-inte-ombudsrostning> [Hämtdatum: 2012-04-12]
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Blennow, Margareta - Dahlquist, Gisela - Eckerberg Berndt - Hedman, Per - Lagerkvist, Bengt - Lagercrantz, Hugo - Janson, Staffan (2012). "Ge även våra barn rätt att rösta i de allmänna valen!". [Elektronisk] *Dagens Nyheter*, 29 mars. Tillgänglig: <http://www.dn.se/debatt/ge-aven-vara-barn-ratt-att-rosta-i-de-allmanna-valen> [Hämtdatum: 2012-04-12]
- Children (2008). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.youtube.com/watch?v=Qh2sWSVRmo> [Hämtdatum: 2012-04-12]
- Engwall, Kristina & Söderlind, Ingrid. (2001). "Barn och demokrati i ett historiskt perspektiv" i *Rösträtten 80 år*. s. 183-187 [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c4/26/55/5332e1a9.pdf> [Hämtdatum: 2012-04-20]
- Europarådet, CoU (2012) [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.coe.int/aboutCoe/index.asp?page=quisommesnous&l=en> [Hämtdatum: 2012-05-10]
- Gustafsson, Gunnel. 2001. "Rösträtten och barnen" i *Rösträtten 80 år*. s. 199-212. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c4/26/55/a8cb9596.pdf> [Hämtdatum: 2012-04-20]
- Marshall, T. H. (1950). "Citizenship and Social Class". i Pierson, Christopher & Castles, Francis Geoffrey (red.) (2006). *The welfare state reader*. 2. ed. Cambridge: Polity
- Oscarsson, Henrik (1998). "Det unga medborgarskapet" i *Det unga medborgarskapet: dokumentation från ett seminarium*. (1998). Stockholm: Fritzes offentliga publikationer

- Patton, Paul (2009). "Foucault". i Boucher, David. & Kelly, P. J. (red.) (2009). *Political thinkers: from Socrates to the present*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press
- Trondman, Mats (1998). "I väntan på vadå? 'När dom var unga visste man'" i *Det unga medborgarskapet: dokumentation från ett seminarium*. (1998). Stockholm: Fritzes offentliga publikationer
- Unicef (1989). *FN:s konvention om barnets rättigheter*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://unicef.se/barnkonventionen> [Hämtdatum: 2012-04-11]
- Unicef (2012). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://unicef.se/barnkonventionen/fragor-och-svar> [Hämtdatum: 2012-05-10]
- Unicef (2012). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://unicef.se/barnkonventionen7historia> [Hämtdatum: 2012-05-10]
- Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur